

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2020 m. gegužės 28 d.¹

Byla C-134/19 P

**Bank Refah Kargaran
prieš**

Europos Sąjungos Tarybą

„Apeliacinis skundas – Ieškinys dėl žalos atlyginimo – Iranui taikomos ribojamosios priemonės – ESS 29 straipsnis – SESV 215 straipsnis – Teismo jurisdikcija nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo – Žalos, kurią ieškovas tariamai patyrė dėl jo pavadinimo įtraukimo į įvairius ribojamųjų priemonių sąrašus, atlyginimas – Galimybė gauti žalos atlyginimą dėl pareigos motyvuoti pažeidimo“

I. Įžanga

1. Branduolinių ginklų platinimas – viena didžiausių grėsmių žmonijai. Kalbant apie Artimuosius Rytus, pastaraisiais keliais metais ši grėsmė ypač paūmėjo. Tuo tikslu Europos Sąjungos valstybės narės ir pati Sąjunga, taikydamos tam tikras ribojamąsias priemones (arba sankcijas), siekia atgrasyti Irano Islamo Respubliką nuo veiksmų, galinčių suteikti šiai valstybei galimybių vystyti branduolinių ginklų sistemas. Tokios yra bendros šios bylos aplinkybės.

2. Savo apeliaciniu skundu *Bank Refah Kargaran* prašo iš dalies panaikinti 2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Bank Refah Kargaran / Taryba* (T-552/15, toliau – skundžiamas sprendimas, nepaskelbtas Rink., EU:T:2018:897), kuriuo Bendrasis Teismas atmetė jo ieškinį, kuriuo prašoma atlyginti žalą, kurią *Bank Refah Kargaran* tariamai patyrė dėl jo pavadinimo įtraukimo į įvairius ribojamųjų priemonių sąrašus. Šiame apeliaciniame skunde keliami sudėtingi Sutarties aiškinimo klausimai, susiję su Teisingumo Teismo jurisdikcija peržiūrėti sprendimus, priimtus bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, o konkrečiau klausimas, ar gali būti atlyginta žala, jeigu Teisingumo Teismas pagal SESV 275 straipsnį panaikino sprendimą taikyti ribojamąsias priemones fiziniam ar juridiniam asmeniui, kurį Taryba priėmė remdamasi ESS V antraštinės dalies 2 skyriumi.

II. Ginčo aplinkybės

3. Skundžiamo sprendimo 1–13 punktuose išdėstytas ginčo aplinkybes galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

4. Kaip jau nurodžiau, ginčas kilo dėl Sąjungos nustatytų ribojamųjų priemonių Irano Islamo Respublikai. Šios priemonės buvo ir yra skirtos daryti spaudimą Irano Islamo Respublikai siekiant sustabdyti tam tikrus veiksmus, galinčius kelti realią branduolinių ginklų platinimo grėsmę, ir šios valstybės branduolinių ginklų tiekimo sistemų vystymą.

¹ Originalo kalba: anglų.

5. 2010 m. liepos 26 d. apelianto, Irano banko, pavadinimas buvo įtrauktas į subjektų, dalyvaujančių platinant branduolinius ginklus, sąrašą, pateiktą 2010 m. liepos 26 d. Tarybos sprendimo 2010/413/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Iranui² II priede. Šių priemonių buvo imtasi todėl, kad šis bankas tariamai perėmė kai kurias kitos didelės Irano finansų įstaigos *Bank Melli* finansines operacijas po to, kai pastarajai finansų įstaigai buvo pritaikytos ribojamosios priemonės.

6. Dėl tų pačių priežasčių apelianto pavadinimas buvo įtrauktas ir į Tarybos reglamento (EB) Nr. 423/2007 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 103, 2007, p. 1) V priede pateiktą sąrašą. 2010 m. liepos 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamente (ES) Nr. 668/2010, kuriuo įgyvendinama Reglamento Nr. 423/2007 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 195, 2010, p. 25) 7 straipsnio 2 dalis, šios ribojamosios priemonės *Bank Refah* buvo paliktos galioti.

7. Reglamentą Nr. 423/2007 panaikinus 2010 m. spalio 25 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 961/2010 dėl ribojamųjų priemonių Iranui³, apelianto pavadinimas buvo įtrauktas į pastarojo reglamento VIII priedą.

8. Sprendimu 2010/644/BUSP⁴ Europos Sąjungos Taryba paliko apelianto pavadinimą Sprendimo 2010/413 II priede pateiktame sąrašė⁵.

9. Apelianto pavadinimas taip pat buvo paliktas Reglamento Nr. 961/2010 VIII priede 2011 m. gruodžio 1 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 1245/2011, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 961/2010 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 319, 2011, p. 11).

10. Kadangi Reglamentas Nr. 961/2010 buvo panaikintas 2012 m. kovo 23 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 267/2012 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 88, 2012, p. 1), Taryba įtraukė apelianto pavadinimą į pastarojo reglamento IX priedą. Apelianto pavadinimo įtraukimo į sąrašą priežastis yra ta pati, kaip buvo nurodyta Sprendime 2010/413.

11. 2011 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo apelianto ieškinį dėl, be kita ko, Sprendimo 2010/644 ir Reglamento Nr. 961/2010 panaikinimo, kiek šie aktai yra susiję su juo. Vėliau apeliantas pakeitė savo reikalavimus ir prašė panaikinti Sprendimą 2011/783, Įgyvendinimo reglamentą Nr. 1245/2011 ir Reglamentą Nr. 267/2012, kiek šie aktai susiję su apeliantu.

12. 2013 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Bank Refah Kargaran / Taryba* (T-24/11, EU:T:2013:403, toliau – sprendimas dėl panaikinimo) 83 punkte Bendrasis Teismas pripažino pagrįstu antrąjį apelianto ieškinio pagrindą, kiek jis buvo paremtas pareigos motyvuoti pažeidimu. Dėl to Bendrasis Teismas panaikino apelianto įtraukimą į sąrašus, pateiktus, pirma, II priede pagal Sprendimą 2010/644 ir vėliau Sprendimą 2011/783, antra, Reglamento Nr. 961/2010 (su pakeitimais, visų pirma padarytais Įgyvendinimo reglamentu Nr. 1245/2011) VIII priede ir, trečia, Reglamento Nr. 267/2012 IX priede. Taip nuspręsdamas, Bendrasis Teismas manė, kad nebūtina nagrinėti kitų apelianto pateiktų argumentų ir ieškinio pagrindų.

13. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 60 straipsnio antra pastraipa Bendrojo Teismo sprendimai, skelbiantys reglamentą negaliojančiu, įsigalioja tik pasibaigus šio Statuto 56 straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodytam apeliacinio skundo padavimo laikotarpiui arba, jeigu per tą laikotarpį paduodamas apeliacinis skundas, nuo apeliacinio skundo atmetimo dienos. Todėl

2 Tarybos sprendimas dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinama Bendroji pozicija 2007/140/BUSP (OL L 195, 2010, p. 39, ir klaidų ištaisymas OL L 197, 2010, p. 19).

3 2010 m. spalio 25 d. Tarybos reglamentas dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinamas Reglamentas Nr. 423/2007 (OL L 281, 2010, p. 1).

4 2010 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/413/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinama Bendroji pozicija 2007/140/BUSP (OL L 281, 2010, p. 81).

5 2011 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimu 2011/783/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/413 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 319, 2011, p. 71), tas sąrašas, kiek tai susiję su apeliantu, nebuvo pakeistas.

Bendrasis Teismas nusprendė, jog tam, kad kiekvieno įtraukimo į sąrašus panaikinimo įsigaliojimo datos būtų tos pačios, apelianto atžvilgiu turi būti palikti galioti Sprendimo 2010/413 II priedo padariniai, kylantys iš Sprendimo 2010/644, o vėliau – iš Sprendimo 2011/783, kol tuo pat metu įsigalios ir apelianto įtraukimo į Reglamento Nr. 267/2012 IX priedą panaikinimas.

14. Vėliau 2013 m. lapkričio 15 d. Tarybos sprendimu 2013/661/BUSP⁶ apelianto pavadinimas buvo pakartotinai įtrauktas į Sprendimo 2010/413 II priede pateiktą ribojamųjų priemonių sąrašą. Šio sprendimo 2 straipsnyje buvo nurodyta, kad sprendimas įsigalios jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną, t. y. 2013 m. lapkričio 16 d.

15. Apelianto pavadinimas vėliau 2013 m. lapkričio 15 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 1154/2013⁷ buvo įtrauktas į Reglamento Nr. 267/2012 IX priede pateiktą sąrašą. Tas įgyvendinimo reglamentas įsigaliojo jo paskelbimo Oficialiajame leidinyje dieną, kuri taip pat buvo 2013 m. lapkričio 16 d. IX priede dėl apelianto buvo nurodyta tokia priežastis:

„Subjektas, teikiantis paramą Irano Vyriausybei. Jo 94 % nuosavybės teise priklauso „Iranian Social Security Organisation“ (Irano socialinės apsaugos organizacijai), o ji yra kontroliuojama Irano Vyriausybės ir teikia bankininkystės paslaugas valstybės ministerijoms.“

16. 2014 m. sausio 28 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo apelianto ieškinį dėl, be kita ko, Sprendimo 2013/661 ir Įgyvendinimo reglamento Nr. 1154/2013 panaikinimo, kiek šie teisės aktai yra su juo susiję. Šis ieškinys buvo atmestas 2016 m. lapkričio 30 d. Sprendimu *Bank Refah Kargaran / Taryba* (T-65/14, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:692). Šis antrasis Bendrojo Teismo sprendimas nebuvo apskųstas apeliacine tvarka.

III. Procesas Teisingumo Teisme ir skundžiamas sprendimas

17. 2015 m. rugsėjo 25 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo apelianto ieškinį dėl žalos atlyginimo. Juo Bendrojo Teismo buvo prašoma įpareigoti Sąjungą atlyginti apeliantui žalą, patirtą dėl atitinkamų ribojamųjų priemonių nustatymo ir palikimo galioti iki jų panaikinimo skundžiamu sprendimu, sumokant apeliantui 68 651 318 EUR sumą kartu su teisės aktuose nustatytais palūkanomis už patirtą turtinę žalą ir 52 547 415 EUR sumą kartu su teisės aktuose nustatytais palūkanomis už patirtą neturtinę žalą. Subsidiariai apeliantas prašė Bendrojo Teismo nuspręsti, kad visa suma, kurios reikalaujama neturtinei žalai atlyginti, arba jos dalis laikytina turtinės žalos atlyginimu.

18. 2016 m. sausio 6 d. Bendrojo Teismo kanceliarijai pateiktu pranešimu Komisija paprašė leisti jai įstoti į bylą palaikyti Tarybos reikalavimų. 2016 m. vasario 3 d. sprendimu Bendrojo Teismo pirmosios kolegijos pirmininkas leido Komisijai įstoti į bylą. Komisija pateikė savo įstojimo į bylą paaiškinimą, o pagrindinės šalys per nustatytus terminus pateikė savo pastabas dėl jo⁸.

19. Taikant 2018 m. rugsėjo 19 d. proceso organizavimo priemonę, apelianto buvo paprašyta pateikti pastabas, visų pirma dėl tripliko 4 punkte pateikto Tarybos argumento, kad Bendrasis Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti šio ieškinio dėl žalos atlyginimo, kiek tai susiję su sprendimais 2010/413, 2010/644 ir 2011/783. Atsakymai į apelianto klausimus Bendrojo Teismo kanceliarijoje gauti 2018 m. spalio 4 d.

6 Tarybos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/413 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 306, 2013, p. 18).

7 Tarybos reglamentas, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 267/2012 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 306, 2013, p. 3).

8 2016 m. spalio 7 d. Bendrojo Teismo pirmosios kolegijos pirmininko sprendimu bylos nagrinėjimas pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 69 straipsnio b punktą buvo sustabdytas, kol bus priimtas Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo užbaigiamas bylos *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P) nagrinėjimas. 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimu *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402) Teisingumo Teismas atmetė *Safa Nicu Sepahan* ir Tarybos paduotus apeliacinius skundus. 2018 m. vasario 27 d. pritaikius proceso organizavimo priemonę šalių buvo paprašyta pranešti Bendrajam Teismui apie šio teismo sprendimo sukeltą pasekmę šiai bylai. Komisija atsakė į klausimą 2018 m. kovo 13 d., o Taryba ir apeliantas atsakė 2018 m. kovo 15 d.

20. Skundžiamo sprendimo 25–32 punktuose Bendrasis Teismas sprendė dėl savo jurisdikcijos nagrinėti ieškinį dėl žalos, kuri, kaip nurodoma, patirta dėl ribojamųjų priemonių, atlyginimo. Išnagrinėjęs atitinkamas Sutarties nuostatas, jis konstatavo, kad bendras ESS 24 straipsnio 1 dalies, ESS 40 straipsnio ir SESV 275 straipsnio pirmos pastraipos poveikis yra toks, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinio dėl žalos, tariamai patirtos priėmus sprendimus pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP) remiantis ESS 29 straipsniu, pavyzdžiui, sprendimus 2010/413, 2010/644 ir 2011/783, atlyginimo. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė turįs jurisdikciją nagrinėti ieškinį, kuriuo prašoma atlyginti žalą, kurią asmuo ar subjektas nurodo patyręs dėl remiantis SESV 215 straipsniu nustatytų ribojamųjų priemonių, pavyzdžiui, reglamentuose Nr. 961/2010 ir Nr. 267/2012, o taip pat įgyvendinimo reglamente Nr. 1245/2011 apeliantei nustatytų individualių priemonių.

21. Dėl reikalavimo esmės Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 34 ir 35 punktuose priminė, jog tam, kad atsirastų Sąjungos deliktinė atsakomybė, turi būti įvykdytos trys sąlygos: turi būti nustatytas neteisėtas elgesys, kurį sudaro pakankamai sunkus teisės normos, kuria „siekiama suteikti teisių privatiems asmenims“, pažeidimas, turi būti reali ieškovo patirta žala ir tarp veiksmų, kuriais skundžiamasi, ir nurodomos žalos turi būti priežastinis ryšys.

22. 42 ir tolesniuose punktuose Bendrasis Teismas nagrinėjo tris apeliante argumentus, pateiktus tokio pažeidimo buvimui įrodyti.

23. Dėl pirmojo argumento, kuriuo kaltinama sunkiu teisės normos pažeidimu atsižvelgiant į sprendime dėl panaikinimo konstatuotą pareigos motyvuoti pažeidimą, Bendrasis Teismas šį argumentą atmetė, remdamasis tuo, kad pareigos motyvuoti pažeidimas nėra tikėtinas pagrindas Sąjungos atsakomybei atsirasti.

24. Antrąjį argumentą, kurį Bendrasis Teismas identifikavo kaip tokį, kuriuo teigiama, kad sprendime dėl panaikinimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad Taryba pažeidė apeliante teisę į gynybą ir teisę į veiksmingą teisminę gynybą, Bendrasis Teismas atmetė remdamasis tuo, kad tame teismo sprendime nagrinėjami sprendimai buvo panaikinti remiantis vieninteliu pagrindu – pareigos motyvuoti pažeidimu, nenagrinėjant apeliante iškeltų pagrindų, susijusių su jo teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimu.

25. Trečiuoju argumentu apeliante teigia, kad Taryba netaikė kriterijaus, kurį ji tvirtina taikiusi pateisindama apeliante įtraukimą į sąrašus. Bendrasis Teismas atmetė šį kaltinimą kaip nepriimtina, nes jis buvo pateiktas pavėluotai. Iš tiesų, kaip nurodė Bendrasis Teismas, ieškinyje pateikti argumentai buvo grindžiami tik sprendime dėl panaikinimo Bendrojo Teismo konstatuotu neteisėtumu, todėl šis trečiasis argumentas, kuris buvo pirmą kartą paminėtas apeliante dublike, negali būti laikomas išplečiančiu ieškinyje pateiktus argumentus.

26. Bendrasis Teismas konstatavo, kad pirmoji sąlyga, būtina atsirasti deliktinei Sąjungos atsakomybei, susijusi su neteisėto Tarybos elgesio buvimu, šioje byloje nebuvo įvykdyta. Taigi Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, neišnagrinėjęs kitų dviejų sąlygų, būtinų atsirasti Sąjungos deliktinei atsakomybei pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą.

IV. Apeliacinis skundas

A. Procesas ir šalių reikalavimai

27. Apeliante Teisingumo Teismo prašo:

- iš dalies panaikinti skundžiamą sprendimą,

- visų pirma, priteisti jam 68 651 318 EUR turtinę žalą ir 52 547 415 EUR neturtinę žalą,
- subsidiariai – gražinti bylą Bendrajam Teismui,
- priteisti iš Tarybos bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

28. Taryba ir Komisija Bendrojo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinį skundą ir
- priteisti iš apelianto bylinėjimosi išlaidas.

B. Apelianto pagrindų santrauka

29. Grįsdamas savo apeliacinį skundą, apeliantas nurodo septynis pagrindus, kuriuos iš esmės galima apibendrinti taip, kad Bendrasis Teismas:

- padarė teisės klaidą konstatuodamas, kad pareigos motyvuoti pažeidimas nėra tikėtinas pagrindas Sąjungos atsakomybei atsirasti (pirmas pagrindas),
- padarė teisės klaidą nusprenddamas, kad tai, jog apeliantas, kuriam Europos Sąjungos Taryba paskyrė neteisėtą sankciją, pareiškė ieškinį ir ši sankcija buvo panaikinta, vėliau negali remtis pakankamai sunkiu teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimu (antrasis pagrindas),
- padarė teisės klaidą, atmesdamas apelianto dublike pateiktą pagrindą, nenustatęs, kaip to reikalaujama pagal jurisprudenciją, ar triplike nurodytas pagrindas buvo pateiktas įprastai plėtojant argumentus, kylančius iš ieškinio, teismo procese (trečiasis pagrindas),
- padarė teisės klaidą, klaidingai aiškindamas sprendimą dėl panaikinimo ir konstatuodamas, jog išvada, kad Taryba pažeidė jai tenkančią pareigą atskleisti ieškovui prieš jį surinktus įrodymus, susijusius su lėšų išaldymo priemonių taikymo motyvais, nėra pakankamai sunkus Sąjungos teisės pažeidimas, dėl kurio kyla Sąjungos atsakomybė (ketvirtasis ir penktasis pagrindai),
- iškreipė ieškinį, kai, pripažindamas apelianto argumentą nepriimtiniu, nusprendė, kad apeliantas ieškinyje nesirėmė neteisėtumu tos aplinkybės, kad jo pavadinimo įtraukimo į sąrašą asmenų, kuriems buvo skirtos ribojamosios priemonės, motyvai neatitiko Tarybos taikyto kriterijaus (šeštasis pagrindas),
- iškreipė ieškinį, apribodamas neteisėtumo pagrindus, kuriais rėmėsi apeliantas, iki vienintelio pagrindo – pareigos motyvuoti pažeidimo (septintasis pagrindas).

30. Teisingumo Teismo prašymu savo išvadoje pirmiausia siūlau nagrinėti jurisdikcijos klausimą, t. y. ar Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nusprenddamas dėl savo jurisdikcijos dėl ribojamųjų priemonių. Kalbant apie kitus klausimus, nagrinėsiu tik pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą, kuriame apeliantas teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, šioje byloje konstatuodamas, kad dėl pareigos motyvuoti pažeidimo negali atsirasti teisė į žalos atlyginimą, nes kitais pagrindais iš esmės siekiama apeiti šią Bendrojo Teismo išvadą.

V. Analizė

A. Dėl Sąjungos teismo jurisdikcijos priteisti dėl ribojamųjų priemonių patirtą žalą

1. Dėl to, ar Teisingumo Teismas gali iškelti šį klausimą „*ex officio*“

31. Visų pirma reikėtų pažymėti, kad savo apeliaciniame skunde apeliantas neginčijo Bendrojo Teismo išvadų, susijusių su šio teismo jurisdikcija. Vis dėlto, kadangi klausimas dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos nagrinėti ginčą yra viešosios tvarkos klausimas, jį bet kuriuo bylos etapu net ir savo iniciatyva gali išnagrinėti Teisingumo Teismas⁹.

32. Tačiau, kadangi Sąjungos teismui yra privalomas rungimosi principas, siekiant atlikti tokį nagrinėjimą, būtina, kad šalys būtų informuotos apie tai, jog Teisingumo Teismas svarstė kelti tokį klausimą savo iniciatyva, ir kad jos turėjo galimybę tai aptarti. Šioje byloje šie reikalavimai yra įvykdyti.

33. 2019 m. gruodžio 10 d. rašte šalių buvo paprašyta per teismo posėdį pateikti pastabas dėl klausimo, ar Sąjungos teismai turi jurisdikciją nagrinėti apelianto prašymą atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl ribojamųjų priemonių, nustatytų BUSP srityje priimtais sprendimais. Jų taip pat paprašyta išreikšti savo poziciją dėl to, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją iškelti šį klausimą *ex officio*.

34. Vadinas, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad toks veiksmas tinkamas, jis gali savo iniciatyva išnagrinėti klausimą, ar Sąjungos teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl ieškinio, kuriuo prašoma atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl BUSP srityje priimto sprendimo taikyti ribojamąsias priemones.

2. Dėl esmės

35. Prieš nagrinėjant bylos esmę atrodo naudinga apibūdinti bendrą Tarybos praktiką dėl ribojamųjų priemonių nustatymo ir išnagrinėti Bendrojo Teismo jurisprudenciją, susijusią su jo jurisdikcija dėl šių klausimų.

36. Taryba vieningai nustato ribojamąsias priemones remdamasi ESS 29 straipsniu. Tokiose priemonėse, kaip šioje byloje nagrinėjamos priemonės, išdėstomos bendrosios nuostatos, kuriomis, pavyzdžiui, siekiama apriboti tam tikrų prekių importą ir eksportą į tam tikras valstybes ir iš jų. Tokios priemonės taip pat gali būti nustatomos kaip konkretūs draudimai, skirti tam tikros kategorijos adresatams, iš esmės tam, kad šie asmenys negalėtų prekiauti arba gauti prekių ar paslaugų Sąjungos teritorijoje.

37. Šiuo tikslu ribojamosiose priemonėse nustatoma, kokiomis sąlygomis asmuo gali būti įtrauktas į minėtus priedus ir paliktas juose. Šiuose remiantis 29 straipsniu priimtuose sprendimuose taip pat gali būti pateikti individualių sprendimų rinkiniai, pridedami kaip priedas, kuriame pateikiamas asmenų, subjektų ar įstaigų, kurių tapatybė gali būti nustatyta, sąrašas ir nurodomos priežastys, dėl kurių, Tarybos nuomone, jie atitinka pagal bendruosius įtraukimo į sąrašus kriterijus nustatytas sąlygas¹⁰.

9 Žr. 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimą *Elitaliana / Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753, 36–38 punktai) ir 2015 m. vasario 26 d. Sprendimą *Planet / Komisija* (C-564/13 P, EU:C:2015:124, 20 punktas).

10 Žr., pavyzdžiui, 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Taryba / Bank Saderat Iran* (C-200/13 P, EU:C:2016:284, 119 punktas).

38. Taigi ribojamosios priemonės, nustatytos remiantis ESS 29 straipsniu priimtame sprendime, yra ypatingo pobūdžio, nes jos yra ir visuotinai taikomi aktai (kiek jais tam tikriems bendrai ir abstrakčiai apibrėžtiems adresatams draudžiama, be kita ko, suteikti lėšų ir ekonominių išteklių asmenims ir subjektams, kurių pavardės ar pavadinimai nurodyti šių aktų prieduose), ir individualių sprendimų dėl šių įtrauktų į sąrašus asmenų ir subjektų rinkiniai¹¹.

39. Vis dėlto šie remiantis 29 straipsniu priimti sprendimai taikomi tik valstybėms narėms ir neturi galios trečiosioms šalims. Todėl siekiant užtikrinti, kad ekonominės veiklos vykdytojai visose valstybėse narėse vienodai juos taikytų¹², Taryba taiko praktiką lygiagrečiai taip pat priimti reglamentus pagal SESV 215 straipsnį. Tuose reglamentuose paprastai pakartojamas ESS 29 straipsniu grindžiamas sprendimo tekstas¹³. Šiuo tikslu Taryba dėl Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrai pateikto pasiūlymo sprendžia kvalifikuota balsų dauguma ir informuoja Europos Parlamentą. Pavyzdžiui, jeigu padaromas asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašo pakeitimas, lygiagrečiai daromi ir remiantis ESS 29 straipsniu priimto sprendimo bei remiantis SESV 215 straipsniu priimto reglamento pakeitimai.

40. Vis dėlto pažymėtina, jog nekyla abejonių, kad dėl individualių sprendimų, kuriais tam tikri asmenys įtraukiami į šių reglamentų, priimtų remiantis SESV 215 straipsniu, prieduose pateiktus sąrašus ir paliekami juose, pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą gali būti pareiškiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, kai pats reglamentas buvo panaikintas arba buvo nuspręsta, kad jis buvo netinkamai taikomas.

41. Iki šiol, kiek tai susiję su Sąjungos teismo jurisdikcija nagrinėti ieškinį, kuriuo prašoma atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl remiantis ESS 29 straipsniu priimtų sprendimų, Bendrasis Teismas šioje ir kitose panašiose bylose konstatavo, kad jis neturi jurisdikcijos šiuo klausimu¹⁴.

42. Pagal dabartinę Bendrojo Teismo jurisprudenciją, apibendrintą skundžiamo sprendimo 30 ir 31 punktuose, remiantis ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos šeštu sakiniu ir SESV 275 straipsnio pirma pastraipa, Sąjungos teismai iš principo neturi jurisdikcijos dėl pirminės teisės nuostatų, susijusių su BUSP ir jos pagrindu priimtais teisės aktais¹⁵. Tik išimtiniais atvejais, remiantis SESV 275 straipsnio antra pastraipa, Sąjungos teismai turi tam tikrą jurisdikciją BUSP srityje. Pirma, ši jurisdikcija apima ESS 40 straipsnio laikymosi kontrolę ir, antra, asmenų arba subjektų SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nurodytomis sąlygomis pareikštus ieškinius dėl Tarybos BUSP srityje nustatytų ribojamųjų priemonių panaikinimo.

11 2013 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Gbagbo ir kt. / Taryba* (C-478/11 P–C-482/11 P, EU:C:2013:258, 56 punktas).

12 Žr., pavyzdžiui, šioje byloje nagrinėjamo Reglamento Nr. 423/2007 3 konstatuojamąją dalį ir Reglamento Nr. 961/2010 4 konstatuojamąją dalį.

13 SESV 215 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad kai pagal ESS V antraštinės dalies 2 skyrių priimtas sprendimas taip numato, Taryba gali patvirtinti ribojančias priemones, nukreiptas prieš fizinius ar juridinius asmenis, grupes ar nevalstybinius subjektus.

14 Anksčiau Bendrasis Teismas vengė priimti sprendimą šiuo klausimu; dėl to žr. 2014 m. birželio 11 d. Sprendimą *Syria International Islamic Bank / Taryba* (T-293/12, nepaskelbtas Rink., EU:T:2014:439, 70 ir 83 punktai) ir 2014 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Kadhaf Al Dam / Taryba* (T-348/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2014:806, 115 punktas).

15 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Iran Insurance / Taryba* (T-558/15, EU:T:2018:945, 53 ir 55 punktai) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Post Bank Iran / Taryba* (T-559/15, EU:T:2018:948, 23–55 punktai).

43. Vis dėlto labai svarbu, kad Bendrasis Teismas SESV 275 straipsnio antrą pastraipą aiškina taip, kad Sąjungos teismams nesuteikiama jokia jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl žalos atlyginimo ir priimti sprendimus dėl jų¹⁶. Taigi ieškinys, kuriuo prašoma atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl BUSP srityje priimto akto, nepriklauso Bendrojo Teismo jurisdikcijai¹⁷. Sąjungos teismas turi jurisdikciją nagrinėti tik ieškinį, kuriuo prašoma atlyginti žalą, kurią asmuo ar subjektas tariamai patyrė dėl ribojamųjų priemonių, nustatytų dėl šio asmens ar subjekto pagal SESV 215 straipsnį, nes ši nuostata nepriskiriama Sutarčių nuostatoms, susijusioms su BUSP¹⁸.

44. Kitaip tariant, Bendrasis Teismas laikosi pozicijos, kad, nors jis *neturi* jurisdikcijos nagrinėti asmens ar subjekto pareikšto ieškinio, kuriuo prašoma atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl ribojamųjų priemonių, nustatytų šiam asmeniui ar subjektui sprendime, priimtame remiantis su BUSP susijusiomis nuostatomis (pavyzdžiui, ESS 29 straipsnis), jis *turi* jurisdikciją nagrinėti tą patį ieškinį tiek, kiek juo prašoma atlyginti žalą, kurią tas asmuo ar subjektas tariamai patyrė dėl tų pačių sprendimų įgyvendinimo, jeigu tai padaryta remiantis SESV 215 straipsniu priimtu reglamentu¹⁹.

45. Nagrinėjant šį svarbų jurisdikcijos klausimą pirmiausia būtina išnagrinėti atitinkamas Sutarčių nuostatas.

46. Nors ESS 19 straipsniu Sąjungos teismams pavedama „[užtikrinti], kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės“, paskutiniame ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos sakinyje ir SESV 275 straipsnio pirmoje pastraipoje taip pat aiškiai nurodyta, kad bendros užsienio ir saugumo politikos klausimais Teisingumo Teismo jurisdikcijai iš principo nepriklauso nuostatos dėl BUSP ir „jų pagrindu priimti aktai“²⁰.

47. Šiuo klausimu, kaip generalinis advokatas N. Wahl pažymėjo savo išvadoje byloje *H / Taryba ir Komisija* (C-455/14 P, EU:C:2016:212, 2 punktas), šios Sutarties nuostatos atspindi suformuotą nacionalinių teismų praktiką dėl atitinkamų valstybių narių vyriausybių priimtų užsienio politikos sprendimų. Ši tradiciškai išreiškiamą pagarbą vykdomajai valdžiai dėl tokių sprendimų teisminės kontrolės gali būti grindžiama skirtingais motyvais. Daugelis šių sprendimų, pavyzdžiui, susijusių su valstybių pripažinimo klausimais arba tinkama reakcija į nedraugiškus užsienio valstybės veiksmus, jau nekalbant apie tokius klausimus kaip karinio personalo dislokavimas, susiję su aukšto lygio politikos ir diplomatijos klausimais, kurie dėl savo pobūdžio negali būti sprendžiami teismuose. Sprendimai tokiais klausimais neretai susiję su valstybių narių vyriausybių politinės diskrecijos įgyvendinimu ir todėl svarbu, kad vykdomoji ir teismų valdžia neturėtų prieštaringų pozicijų. Be to, užsienio reikalų srityje kylantys klausimai dažnai negali būti iš karto išsprendžiami taikant tradicinius teisės principus arba naudojant įprastus teisinius faktų nustatymo, įrodinėjimo ir teisinio įrodymų vertinimo metodus²¹.

48. Visgi to *negalima* pasakyti apie *visus* su užsienio politikos klausimais susijusius sprendimus. Kalbant konkrečiai, bet koks sprendimas įtraukti fizinio ar juridinio asmens pavardę ar pavadinimą į sąrašą asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, *gali būti* peržiūrimas remiantis įprastais teisiniais pagrindais, pavyzdžiui, teisės į gynybą paisymo, pareigos motyvuoti ir proporcingumo principo laikymosi pagrindais. Iš tiesų ankstesnis teismo sprendimas dėl panaikinimo, ginčijamas šioje byloje, savo ruožtu parodo, kaip tokie specifiniai, konkrečių rūšių užsienio politikos sprendimai iš tikrųjų gali būti teisminės kontrolės dalykas.

16 2016 m. vasario 18 d. Sprendimas *Jannatian / Taryba* (T-328/14, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:86, 30 punktas).

17 2016 m. vasario 18 d. Sprendimas *Jannatian / Taryba* (T-328/14, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:86, 31 punktas).

18 Šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 11 d. Sprendimą *Sison / Taryba* (T-47/03, nepaskelbtas Rink., EU:T:2007:207, 232–251 punktai) ir 2014 m. lapkričio 25 d. Sprendimą *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (T-384/11, EU:T:2014:986, 45–149 punktai), patvirtintą išnagrinėjus apeliacinį skundą 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimu *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402).

19 Šiuo klausimu žr. 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Iran Insurance / Taryba* (T-558/15, EU:T:2018:945, 57 punktas) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Post Bank Iran / Taryba* (T-559/15, EU:T:2018:948, 57 punktas).

20 2016 m. liepos 19 d. Sprendimas *H / Taryba ir kt.* (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 39 punktas). Dėl šių nuostatų kilmės paaiškinimo žr. generalinės advokatės J. Kokott nuomonę byloje 2/13 (*Sąjungos prisijungimas prie EŽTK*) (EU:C:2014:2475, 90 punktas).

21 Apskritai žr. Butler, G., „Constitutional Law of the ES's Common Foreign and Security Policy“, Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 202–213.

49. Kaip jau nurodžiau, toks požiūris paaiškina šias Sutarčių nuostatas, susijusias su BUSP sprendimais. Iš tiesų nereikėtų pamiršti, kad remiantis BUSP nuostatomis priimtais aktais iš esmės siekiama tik perteikti išimtinai politinio pobūdžio sprendimus, susijusius su BUSP įgyvendinimu, o šioje srityje teisminė kontrolė sunkiai dera su valdžių atskyrimu. Taigi, kaip generalinis advokatas N. Wahl pažymėjo savo išvadoje byloje *H / Taryba ir Komisija*, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas atlieka su BUSP susijusių klausimų teisminę kontrolę „tik esant išimtinėms aplinkybėms“²².

50. Vis dėlto vienodai svarbu nepamiršti, kad pagal atitinkamas Sutarties nuostatas ne visi BUSP srityje priimti aktai nepatenka į Teisingumo Teismo kontrolės sritį.

51. Pirma, kaip matyti iš ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir SESV 275 straipsnio pirmos pastraipos formuluotės, šiose nuostatose numatyta aiški išimtis susijusi tik su aktais, priimtais remiantis viena iš ESS 23–46 straipsniuose išdėstytų nuostatų arba pagal aktą, kuris pats priimtas remiantis tomis nuostatomis.

52. Antra, neatsižvelgiant į jų teisinį pagrindą, Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad kai kuriems aktams dėl paties jų pobūdžio pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir SESV 275 straipsnio pirmos pastraipos nuostatas nėra netaikoma teisminė kontrolė. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jis turi jurisdikciją peržiūrėti personalo valdymo aktų, kurie yra panašūs į Sąjungos institucijų įgyvendinant savo įgaliojimus priimtus sprendimus, pavyzdžiui, perkėlimo priemonių, galiojimą²³.

53. Trečia, ESS 24 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir SESV 275 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtinama bendrosios jurisdikcijos, kuri ESS 19 straipsniu suteikta Teisingumo Teismui, kad šis galėtų užtikrinti, kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės, taisyklės išimtis, todėl šios normos turi būti aiškinamos siaurai²⁴. Taigi, jeigu aktui taikomos SESV nustatytos taisyklės, pavyzdžiui, Finansinio reglamento nuostatos dėl viešųjų pirkimų, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti ir taikyti šias taisykles²⁵.

54. Ketvirta, pačiose Sutartyse nurodytos dvi su BUSP susijusios situacijos, kuriose aiškiai pripažįstama Sąjungos teismų jurisdikcija. Iš tiesų ir ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje, ir SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje numatyta, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso peržiūrėti, kaip laikomasi ESS 40 straipsnio, t. y. peržiūrėti, ar aktas priimtas laikantis Sutartyse nustatytų procedūrų ir institucijų įgaliojimų²⁶.

55. Be to, pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinį sakinį ir SESV 275 straipsnio antrą pastraipą Teisingumo Teismui pagal Sutartis aiškiai suteikta jurisdikcija peržiūrėti Tarybos sprendimų, kuriais fiziniams arba juridiniams asmenims nustatomos ribojamosios priemonės, teisėtumą.

56. Atsižvelgiant į šią antrą išimtį, nors ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniu sakiniu Teisingumo Teismui suteikiama jurisdikcija vykdyti tam tikrų SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje nurodomų sprendimų teisėtumo kontrolę, pastarojoje nuostatoje taip pat nurodoma, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją peržiūrėti Tarybos sprendimų, kuriais nustatomos ribojamosios priemonės fiziniams ar juridiniams asmenims, teisėtumą bylose, iškeltose „pagal [SESV] 263 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatytas sąlygas“.

22 C-455/14 P, EU:C:2016:212, 2 punktas.

23 2016 m. liepos 19 d. Sprendimas *H / Taryba ir kt.* (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 54–59 punktai).

24 Žr. 2016 m. liepos 19 d. Sprendimą *H / Taryba ir kt.* (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 40 punktą).

25 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Elitaliana / Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753, 49 punktą).

26 Žr. 2016 m. birželio 14 d. Sprendimą *Parlamentas / Taryba* (C-263/14, EU:C:2016:435, 42 punktą) ir 2015 m. kovo 5 d. Sprendimą *Ezz ir kt. / Taryba* (C-220/14 P, EU:C:2015:147, 42 punktą).

57. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas Sprendimo *Rosneft* 70 punkte konstatavo, kad ši nuoroda į „263 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatytas sąlygas“ turi būti suprantama kaip nurodanti ne tai, „per kokios rūšies procedūrą Teisingumo Teismas gali peržiūrėti tam tikrų sprendimų teisėtumą, bet tai, kokios rūšies sprendimų teisėtumą gali kontroliuoti Teisingumo Teismas per bet kurią procedūrą, jeigu jos dalykas – tokia teisėtumo kontrolė“²⁷. Taigi, kadangi dėl tokios pat rūšies sprendimų gali būti pateikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo ar ieškinyms dėl panaikinimo²⁸ ir kadangi šių dviejų procedūrų tikslas yra to sprendimo teisėtumo kontrolė, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal SESV 267 straipsnį turi jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus dėl ribojamųjų priemonių fiziniams ar juridiniams asmenims galiojimo²⁹.

58. Taigi iš SESV 275 straipsnio antros pastraipos formuluotės aišku, kad Teisingumo Teismo jurisdikcija dėl ribojamųjų priemonių teisėtumo tiesiog susijusi su bylomis, iškeltomis „pagal [SESV] 263 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatytas sąlygas“.

59. Remiantis vienokiu požiūriu, Teisingumo Teismo jurisdikcija pagal SESV 275 straipsnio antrą pastraipą apsiriboja *tik* fiziniams ir juridiniams asmenims nustatytų ribojamųjų priemonių teisėtumo kontrole, kai yra pareikštas ieškinyms dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio antrą pastraipą. Laikantis šio požiūrio, ši jurisdikcija *neapima* iš to kylančio ar susijusio reikalavimo atlyginti žalą. Galiausiai pagal suformuotą jurisprudenciją ieškinyms dėl žalos atlyginimo nepatenka į Sąjungos aktų teisėtumo kontrolės sistemą³⁰. Kaip Teisingumo Teismas pažymėjo Sprendime *Lütticke / Komisija*³¹, „ieškinyms dėl žalos atlyginimo <...> buvo įtvirtintas <...> kaip *savarankiškas ieškinyms*, kuris turi konkrečią paskirtį ieškinių sistemoje ir kuriam taikomos tam tikros pasinaudojimo juo sąlygos“³².

60. Bendrasis Teismas yra nurodęs dar aiškiau, kad „ieškinyms dėl žalos atlyginimo <...> skiriasi nuo ieškinio dėl panaikinimo tuo, kad jo tikslas yra ne panaikinti konkrečią priemonę, o atlyginti institucijos padarytą žalą. <...> Taigi ieškinio dėl žalos atlyginimo savarankiško pobūdžio principą paaikškina tai, kad tokio ieškinio paskirtis kitokia nei ieškinio dėl panaikinimo.“³³ Dar galima pridurti, kad Sąjungos deliktinei atsakomybei pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą taikomos sąlygos skiriasi nuo nustatytųjų SESV 263 straipsnyje. Visų pirma tam, kad Sąjungai atsirastų atsakomybė, ieškovas turi ne tik įrodyti teisės normos pažeidimo buvimą, bet ir tai, kad šis pažeidimas yra sunkus, susijęs su norma, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, ir kad asmuo dėl šio pažeidimo patyrė žalą³⁴. Kitaip tariant, net kai neteisėtumas yra aiškiai nustatomas patenkinus ieškinių dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, teisė į žalos atlyginimą neatsiranda automatiškai.

61. Kartu, nors labai svarbu laikytis esamo Sutarties teksto, ir ne tik esant tokiems kaip nagrinėjamieji šioje byloje jurisdikcijos suvaržymams, vis dėlto SESV 275 straipsnis negali būti aiškinamas pažodžiui, be nukrypimo. Galiausiai visa Sutartis turi būti aiškinama kompleksiskai ir suderintai, kad jos tarpusavyje susijusios dalys sukeltų tokį rezultatą, kuriuo, kiek pritaikant Teisingumo Teismo sprendimo *Rosneft* 78 punkto tekstą, būtų užtikrinamas „būtinasis nuoseklumas“³⁵, neatsiejamas nuo bet kurios veiksmingos teisminės gynybos sistemos.

27 2017 m. kovo 28 d. sprendimas (C-72/15, EU:C:2017:236).

28 Jeigu pastaruoju atveju atitinkamas asmuo nėra to sprendimo adresatas, nes tokiu atveju būtų taikoma TWD jurisprudencija. Žr. 1994 m. kovo 9 d. Sprendimą *TWD Textilwerke Deggendorf* (C-188/92, EU:C:1994:90, 18 punktas).

29 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 66, 68, 76 ir 81 punktai).

30 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *Reynolds Tobacco ir kt. / Komisija* (C-131/03 P, EU:C:2006:541, 83 punktas).

31 1971 m. balandžio 28 d. sprendimas (4/69, EU:C:1971:40, 6 punktas).

32 Išskirta mano.

33 2000 m. spalio 24 d. Sprendimas *Fresh Marine / Komisija* (T-178/98, EU:T:2000:240, 45 punktas).

34 Žr., pavyzdžiui, 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402, 29–32 ir 61–62 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

35 2017 m. kovo 28 d. sprendimas (C-72/15, EU:C:2017:236).

62. Šiuo klausimu galima pažymėti, jog dėl to, kad šiais klausimais Taryba imasi veiksmų priimdama reglamentą pagal SESV 215 straipsnį, tais atvejais, kai atitinkamos reglamento dalys yra panaikinamos arba klaidingai taikomos, žalos atlyginimas gali būti priteistas pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą, jeigu padaromas pakankamai sunkus teisės normos pažeidimas, dėl kurio tiesiogiai kilo žala. Būtent taip buvo byloje *Safa Nicu Sepahan*, kurioje žala buvo priteista pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą, kai Taryba neįrodė, kad ieškinį pareiškusi bendrovė atitiko bent vieną iš atitinkamuose reglamentuose, kuriais buvo nustatytos ribojamosios priemonės, nustatytų sąlygų, ir kadangi pagal tos bylos aplinkybes tai buvo pripažinta pakankamai sunkiu teisės normos pažeidimu, dėl kurio ieškovė patyrė žalą.

63. Todėl galima kelti klausimą: kodėl Teisingumo Teismas negalėtų turėti jurisdikcijos priteisti žalos atlyginimą, jeigu atitinkamas BUSP sprendimas dėl ribojamųjų priemonių buvo priimtas pagal ESS V antraštinės dalies 2 skyrių, ir kartu turėti tokią jurisdikciją, jeigu Taryba taip pat priėmė reglamentą pagal SESV 215 straipsnį (o ji tai visada daro), kuriame visais svarbiais aspektais tiesiog pakartotas pirminis sprendimas dėl ribojamųjų priemonių? Peršasi išvada, kad dėl tokios situacijos tiesiog atsirastų nepateisinamų iškraipymų, kurių nebūtų imanoma pagrįsti. Dėl visų šių aplinkybių Sutartyse numatyta teisių gynimo priemonių sistema, susijusi su ribojamųjų priemonių teismine kontrole, nebūtų reikiamai nuosekli.

64. Manau, kad šiuo klausimu negalima sutikti su Tarybos išreikšta pozicija, kad Bendrojo Teismo ar Teisingumo Teismo jurisdikcijos nagrinėti ieškinį dėl individualaus sprendimo, priimto remiantis ESS 29 straipsniu, panaikinimo nebuvimą kompensuoja kitų teisių gynimo priemonių buvimas, konkrečiai – galimybė pareikšti *Francovich* pobūdžio³⁶ ieškinį pavienėms valstybėms narėms dėl nacionalinių priemonių, kurių imtasi pagal tokį sprendimą. Akivaizdus atsakymas į šį argumentą yra tas, kad pagal ESS 29 straipsnio antrą sakinį valstybės narės yra *įpareigos* vykdyti visus pagal šią nuostatą priimtus sprendimus. Nesvarbu, kaip būtų aiškinama *Francovich* doktrina, pavienės valstybės narės negali būti pripažintos atsakingomis už žalą dėl nacionalinės priemonės, kurios imtasi siekiant įvykdyti tokį sprendimą, nes joms negali būti inkriminuojamas joks galimas žalą sukėlęs neteisėtas veiksmas.

65. Šiuo klausimu taip pat svarbu nepamiršti to, ką Teisingumo Teismas konstatavo Sprendimo *Rosneft* 72–74 punktuose. Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Sąjunga paremta teisinės valstybės principu ir kad pats veiksmingos teisminės kontrolės, „skirtos Sąjungos teisės nuostatų laikymuisi užtikrinti, egzistavimas neatsiejamas nuo teisinės valstybės egzistavimo“. Teisingumo Teismas toliau nurodė, kad nors Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu „negali būti Teisingumo Teismui nustatyta jurisdikcija tada, kai pagal Sutartis ji jam nesuteikiama, vis dėlto veiksmingos teisinės gynybos principas reiškia, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijos paneigimas BUSP srityje turi būti aiškinamas griežtai.“

66. Grįžtu prie SESV 275 straipsnio antros pastraipos formuluotės: manau, kad tinkamesnis šių jurisdikcijos nesuteikiančių nuostatų aiškinimas būtų toks, kad jų rengėjai dėl labai suprantamų priežasčių tiesiog ketino nesuteikti Teisingumo Teismui jurisdikcijos dėl daugumos BUSP aktų, išskyrus šiuos sprendimus dėl ribojamųjų priemonių. Kadangi neatmetama galimybė pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, susijusį su remiantis SESV 215 straipsniu tuo pačiu klausimu priimtais aktais, abejotina, ar rengėjai tikrai ketino nesuteikti galimybės pareikšti ieškinio dėl žalos atlyginimo, kai šis ieškiny s kildinamas iš ieškinio dėl tokių ribojamųjų priemonių panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį arba glaudžiai susijęs su pastaruoju ieškiniu. Kalbant konkrečiau, vargu, ar Sutarties rengėjai ketino neleisti bylą dėl panaikinimo laimėjusiam ieškovui reikalauti žalos atlyginimo dėl galimai labai sunkaus teisės normos pažeidimo.

36 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428).

67. Kaip jau minėjau, bet kokia kita išvada sukeltų nepateisinamų iškraipymų, ir tai ne tik neatitiktų pagrindinių principų, susijusių su teisinės valstybės principo, kuris pats yra pagrindinis Sąjungos teisės principas, apsauga, bet ir pakenktų Sutartyse numatytos teisių gynimo priemonių sistemos veiksmingumui ir būtinam nuoseklumui.

68. Vadinas, tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neprivalo SESV 275 straipsnio antros pastraipos teksto aiškinti visiškai pažodžiui ir beatodairiškai. Manau, kad jis gali aiškinti Sutarties kompleksiskai ir suderintai, prireikus konkrečiai atsižvelgdamas į SESV 215 straipsnio veikimą.

69. Žinoma, ir ESS 24 straipsnyje, ir SESV 275 straipsnyje minima tam tikrų sprendimų teisėtumo kontrolė, bet, kalbant apie nuorodą į 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatytas sąlygas³⁷, šias normas reikia suprasti bendrai, kaip nurodančias sprendimų, kuriems Sąjungos teismai gali taikyti teisminę kontrolę, rūšis, o ne *konkrečią* teisminės kontrolės *procedūrą*.

70. Bet kuriuo atveju, net jei ieškiniu dėl panaikinimo ir ieškiniu dėl atsakomybės siekiama skirtingų tikslų ir todėl ieškiniu dėl atsakomybės atveju vien „teisės normos pažeidimo“ savaime nepakanka atsakomybei atsirasti, nepaneigiama, kad sprendimo, kuriuo sukeliama tariama žala, teisėtumo kontrolė vis vien yra būtina kaip procedūros etapas vertinant bet kokio ieškiniu dėl atsakomybės esmę³⁸. Aišku, vien neteisėtumo buvimo nepakanka, kad Sąjungai kiltų deliktinė atsakomybė, bet, kaip ir ieškiniu dėl panaikinimo atveju, tam tikri sprendimo trūkumai gali nesuteikti pagrindo panaikinti sprendimo³⁹.

71. Atitinkamai manau, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo, tiesiogiai susijusį su ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį arba tą ieškinį papildantį, pareikštą dėl Tarybos remiantis ESS V antraštinės dalies 2 skyriumi fiziniams arba juridiniams asmenims nustatytų ribojamųjų priemonių teisėtumo, ir kad, atsižvelgiant į šį aiškinimą, tokia jurisdikcija nėra negalima pagal SESV 275 straipsnio antrą pastraipą.

72. Dabar siūlau išnagrinėti apelianto pirmojo pagrindo esmę.

B. Dėl pirmojo pagrindo

73. Remiantis byloje *Francovich*⁴⁰, kuri taikoma pagal analogiją⁴¹, nustatytais sąlygomis, tam, kad Sąjungai pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą kiltų deliktinė atsakomybė dėl neteisėto jos institucijų elgesio, turi būti įvykdytos trys sąlygos. Pirmą, turi būti padarytas pakankamai sunkus teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimas, antra, turi būti žalos faktas ir, trečia, tarp kaltininkui nustatyto įpareigojimo pažeidimo ir nukentėjusiųjų asmenų patirtos žalos turi būti priežastinis ryšys⁴².

37 Sprendimo *Rosneft* 70 punktą gali sudaryti įspūdis, kad Teisingumo Teismas ketino neleisti pareikšti ieškiniu, kuriuo nesiekama tokios teisėtumo kontrolės. Vis dėlto šis punktas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečias bylos *Rosneft*, kuri buvo susijusi su tuo, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą pagal SESV 267 straipsnį, aplinkybes ir jo negalima vertinti kaip bendrai taikomos taisyklės. Kadangi Teisingumo Teismas anksčiau yra nusprendęs, kad ir ieškiniu dėl panaikinimo, ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo tikslas buvo tokia teisėtumo kontrolė, šis punktas išties turėtų būti aiškinamas taip, kad juo siekta tik pabrėžti, kad SESV 275 straipsnyje esanti nuoroda į SESV 263 straipsnį turi būti suprantama kaip visų pirma apimanti bet kokią procedūrą, kurios tikslas yra tokia teisėtumo kontrolė, kiek tai susiję su SESV 263 straipsnyje nurodytu aktu.

38 Pagal analogiją žr. 2008 m. rugsėjo 9 d. Sprendimą *FIAMM ir kt. / Taryba ir Komisija* (C-120/06 P ir C-121/06 P, EU:C:2008:476, 120 punktą).

39 Taip yra ribotų įgaliojimų atveju arba jeigu tikėtina, kad trūkumas neturėjo poveikio sprendimo turiniui. Žr., pavyzdžiui, 2014 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Bolloré / Komisija* (C-414/12 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2014:301, 84 punktą).

40 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428, 40 punktą).

41 2000 m. liepos 4 d. Sprendimas *Bergaderm ir Goupil / Komisija* (C-352/98 P, EU:C:2000:361, 41 punktą).

42 Žr., pavyzdžiui, 2000 m. liepos 4 d. Sprendimą *Bergaderm ir Goupil / Komisija* (C-352/98 P, EU:C:2000:361, 42 punktą).

74. Kalbant apie pirmąją sąlygą, kuri nagrinėjama ir šioje apeliacinėje byloje, Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad pakankamai sunkus teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims arba subjektams, pažeidimas nustatomas, jeigu toks pažeidimas suponuoja, kad atitinkama institucija akivaizdžiai ir šurkščiai peržengė savo diskrecijos ribas. Šiuo klausimu svarbu, be kita ko, atsižvelgti į reglamentuotinių situacijų sudėtingumą, pažeistos normos aiškumą ir tikslumą, taip pat pagal tą normą Sąjungos institucijai paliktos diskrecijos apimtį⁴³. Pažeidimas gali būti laikomas nustatytu, jeigu panašiomis aplinkybėmis jo nebūtų padariusi įprastai apdairi ir rūpestinga administravimo institucija⁴⁴.

75. Skundžiamame sprendime atmesdamas apelianto pareikštą ieškinį, Bendrasis Teismas rėmėsi jurisprudencija, pagal kurią pareigos motyvuoti pažeidimo nepakanka deliktinei atsakomybei atsirasti. Kadangi savo ieškinį apeliantas grindė tik sprendimu dėl panaikinimo, kuriuo Bendrasis Teismas panaikino sprendimus įtraukti apelianto pavadinimą į sąrašus dėl nepakankamo motyvavimo, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nebuvo įvykdyta pirmoji Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlyga⁴⁵.

76. Pirmame apeliacinio skundo pagrinde apeliantas teigia, kad Bendrasis Teismas netinkamai taikė minėtą jurisprudenciją, nes ji taikoma tik norminėms priemonėms, ir kad nagrinėjamoje byloje susiklostė išimtinės aplinkybės, dėl kurių teismas neturėjo jos taikyti.

77. Negaliu sutikti su tuo. Atsižvelgiant į pavartotą bendrą formuluotę ir „raison d’être“, ši jurisprudencija taikoma kiekvienam sprendimui, nesvarbu, ar jis būtų administracinio, ar norminio pobūdžio. Iš tiesų, kaip savo rašytinėse pastabose pažymėjo Taryba, nors kai kuriuose sprendimuose Teisingumo Teismas taikė šią jurisprudenciją norminiams aktams⁴⁶, jis taikė ją ir nagrinėdamas individualius sprendimus, kuriais konkretaus asmens pavadinimas buvo įtrauktas į sąrašus asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės⁴⁷. Nors apeliantas gana neapibrėžtai rėmėsi išimtinėmis aplinkybėmis, neatrodo, kad Bendrasis Teismas būtų turėjęs pagrindą šioje byloje pagrįstai nukrypti nuo tos jurisprudencijos.

78. Vis dėlto ši jurisprudencija galėtų būti papildomai patikslinta, kad visi suinteresuotieji asmenys ar subjektai galėtų suprasti, kaip gauti žalos atlyginimą.

79. Toks paaiškinimas būtų labai svarbus atsižvelgiant į tai, kad, pirma, teisė į veiksmingą teisminę gynybą reiškia, kad net tokiomis aplinkybėmis kaip pagrindinėje byloje, kai institucija padarė žalą, be tinkamo pateisinimo priimdama individualų sprendimą, atitinkamas asmuo turėtų galėti gauti tinkamą šios žalos atlyginimą⁴⁸. Kaip per teismo posėdį pažymėjo apelianto atstovas, tokios teisių gynimo priemonės buvimas yra daug svarbesnis tokiam subjektui nei klausimas, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį, kuriuo prašoma atlyginti žalą dėl sprendimo priėmimo remiantis ESS 29 straipsniu, nes, kaip jau minėjau, praktiškai Taryba sistemingai priima du vienodus sprendimus, iš kurių vienas grindžiamas ESS 29 straipsniu, o kitas – SESV 215 straipsniu.

43 Šiuo klausimu žr. 2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *HTTS / Taryba* (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 42 punktas).

44 Ten pat, 43 punktas.

45 Skundžiamo sprendimo 42 ir 43 punktai.

46 1982 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Kind / EEC* (106/81, EU:C:1982:291, 14 punktas) ir 1990 m. birželio 6 d. Sprendimas *AERPO ir kt. / Komisija* (C-119/88, EU:C:1990:231, 20 punktas).

47 2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *HTTS / Taryba* (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 103 punktas).

48 Šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Reynolds Tobacco ir kt. / Komisija* (C-131/03 P, EU:C:2006:541, 80–83 punktai).

80. Antra, pažymėtina, kad bet koks pareigos motyvuoti pažeidimas savaime yra pakankamai sunkus teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimas. Kaip netiesiogiai pripažįstama SESV 296 straipsnyje, teisė į motyvus geriausiai apsaugo nuo savavališko sprendimų priėmimo ir yra pamatinis teisinės valstybės principu grįstos visuomenės elementas. Konkrečiau kalbant, kadangi vienas iš motyvų tikslų yra suteikti nagrinėjamo akto adresatui galimybę sužinoti jo priėmimo priežastis ir atitinkamai nuspręsti – ginčyti jį ar ne⁴⁹, jie turėtų būti laikomi suteikiančiais teisių privatiems asmenims.

81. Vis dėlto šiame konkrečiame kontekste atkreiptinas dėmesys į du atskirus teisės į motyvus aspektus. Viena vertus, nors pareiga motyvuoti yra esminis procedūrinis reikalavimas, kurio būtina laikytis visais atvejais⁵⁰, klausimas, ar faktiškai pateikti motyvai yra pagrįsti (o tai susiję su nagrinėjamos priemonės teisėtumu iš esmės), šiek tiek skiriasi.

82. Kita vertus, BUSP srityje Tarybai tikrai gali kilti tam tikrų sunkumų, susijusių su informacijos prieinamumu, bet ši aplinkybė nepateisina motyvų nepateikimo. Iš tiesų, kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, „SESV 296 straipsnyje numatyta pareiga motyvuoti reiškia, kad bet kuriomis aplinkybėmis <...> šiais motyvais nurodomos individualios, specifinės ir konkrečios priežastys, dėl kurių kompetentingos institucijos mano, kad atitinkamam asmeniui taikytinos ribojamosios priemonės“⁵¹. Taigi bet koks pareigos motyvuoti pažeidimas apskritai turėtų būti laikomas pažeidimu, kurio nebūtų padariusi įprastai apdairi ir rūpestinga administravimo institucija.

83. Nors Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės nuspręsti, kodėl pareigos motyvuoti pažeidimas *savaime* nėra pakankamas deliktinei atsakomybei atsirasti, vis dėlto, mano nuomone, atsakymas į šį klausimą yra aiškus. Kai apeliantas reikalauja atlyginti žalą, kilusią dėl sprendimo sukeltų teisinių pasekmių, ši žala negali kilti vien dėl motyvų nepateikimo. Tokia žala padaroma tik todėl, kad šis sprendimas neturi tinkamo pagrindo⁵².

84. Kadangi motyvai yra būtini siekiant užtikrinti, kad teismai galėtų tinkamai patikrinti atitinkamo sprendimo teisėtumą⁵³, nesant tokių motyvų, neįmanoma nustatyti, ar šis sprendimas pagrįstas ir kartu ar yra įvykdyta priežastinio ryšio buvimo sąlyga⁵⁴.

85. Vis dėlto tai nereiškia, kad tokiomis aplinkybėmis kaip šioje byloje, kai tam, kad įgyvendintų ir įvykdytų sprendimą dėl panaikinimo, institucija nutaria priimti naują sprendimą, sukeltą pasekmių tik ateityje, šio sprendimo adresatas netenka galimybės gauti žalos atlyginimą dėl pirminio sprendimo reikšmingo neigiamo poveikio⁵⁵.

49 Žr., pavyzdžiui, 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Taryba / Bamba* (C-417/11 P, EU:C:2012:718, 50 punktas).

50 Prancūzų k. „une formalité substantielle“.

51 Žr. 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *Komisija ir kt. / Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518, 116–118 punktai) ir 2016 m. vasario 18 d. Sprendimą *Taryba / Bank Mellat* (C-176/13 P, EU:C:2016:96, 76 punktas).

52 Žinoma, dėl motyvų nepateikimo gali kilti žala, susijusi su netikrumo būsena, kurią atitinkamo sprendimo adresatas galėjo patirti dėl jo, bet ši žala yra neturtinė. Jeigu asmuo teigia patyręs žalą dėl sprendimo sukeltų teisinių padarinių, ši žala tikrai yra turtinė, bet ji gali kilti, tik jei šis sprendimas neturi tinkamo pagrindo.

53 Žr. 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *Komisija ir kt. / Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518, 100 punktas).

54 Nors kai kuriuose Teisingumo Teismo sprendimuose ši jurisprudencija, atrodo, siejama su pirmąja sąlyga, t. y. teisės normos pažeidimo buvimu, sprendime, kuriame Teisingumo Teismas padarė šią išvadą, jis, atrodo, susiejo ją su tuo, kad toks neteisėtumas negali sukelti tokio pobūdžio žalos, o tai labiau susiję su priežastinio ryšio nebuvimu. Šiuo klausimu žr. 1982 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Kind / EEC* (106/81, EU:C:1982:291, 14 ir 34 punktai).

55 Pagal analogiją žr. 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *Komisija ir kt. / Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518, 132 punktas). Nemotyvuoto sprendimo adresatas neturėtų nukentėti nei nuo atitinkamos institucijos aplaidumo sukeltų padarinių, nei dėl to, kad Bendrasis Teismas procesinio ekonomiškumo sumetimais nusprendė panaikinti sprendimą nenagrinėdamas visų ieškovo pateiktų ieškinio pagrindų. Be to, reikėtų pažymėti, kad jeigu teismo sprendimu sprendimas panaikinamas dėl pareigos motyvuoti pažeidimo, ieškovas negali paduoti apeliacinio skundo dėl tokio teismo sprendimo remdamasis tuo, kad Bendrasis Teismas netinkamai kvalifikavo nustatytą trūkumą kaip pareigos motyvuoti pažeidimą.

86. Taigi SESV 296 straipsnyje įtvirtintos pareigos motyvuoti pažeidimas *savaime nelemia* Sąjungos deliktinės atsakomybės. Vis dėlto nemotyvuoto sprendimo adresatas gali toliau tvirtinti, kad iš tikrųjų sprendimas nėra pagrįstas ir kad jis nebuvo paremtas jokia reikšminga informacija ar įrodymais⁵⁶.

87. Žinoma, nepateikus motyvų, iš jo adresato negalima tikėtis ko nors daugiau nei teiginio, kad jis ginčija ir šio sprendimo esmę. Nepaisant to, ieškovas privalo bent iškelti tokį pagrindą, susijusį su tuo, kas gali būti vadinama vidiniu ginčijamų sprendimų teisėtumu, visų pirma kad jie nėra tinkamai pagrįsti įrodymais. Juk galiausiai Teismą saisto šalių pateikti argumentai. Taigi šiuo tikslu ieškovui nepakanka tiesiog nurodyti tai, kad jis ginčijo motyvų nepateikimą.

88. Jeigu sprendimo adresatas teigia, kad motyvai ne tik nurodyti, bet kad tokių pagrįstų motyvų apskritai nėra, atitinkama institucija, šiuo atveju – Taryba, turi įrodyti, kad iš tiesų šis sprendimas yra pagrįstas⁵⁷. Jei ji šiuo etapu niekaip nepaaiškina priežasčių, dėl kurių buvo priimtas aktas, tada reikia laikyti nustatytomis bent pirmąsias Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą sąlygas.

89. Aišku, kalbant apie ieškinį dėl panaikinimo, iš esmės motyvai turi būti nurodomi tada, kai šis sprendimas priimamas, ir tik išimtiniais atvejais tai gali būti padaryta vėliau, atitinkamam asmeniui paprašius. Vis dėlto svarbu nepamiršti, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo yra savarankiška teisių gynimo priemonė, skirta ne konkrečiai priemonei panaikinti, o institucijos padarytos žalos atlyginimui gauti⁵⁸.

90. Taigi, nors, nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo, Bendrasis Teismas privalo panaikinti bet kokią sprendimą, kurio motyvai nebuvo pateikti iki to ieškinio pareiškimo, ieškinio dėl žalos atlyginimo atveju Taryba vis vien gali nurodyti tuos motyvus atsiliepime į ieškinį, siekdama įrodyti, kad iš tikrųjų sprendimas buvo pagrįstas ir todėl Sąjunga neturėtų būti laikoma atsakinga⁵⁹.

91. Šioje byloje apeliantas, kiek tai susiję su jo reikalavimu atlyginti žalą, rėmėsi tik sprendime dėl panaikinimo Bendrojo Teismo padaryta išvada dėl jokių motyvų nepateikimo.

92. Minėto sprendimo dėl panaikinimo 82 punkte Bendrasis Teismas išties nurodė, kad Taryba pažeidė jai tenkančią pareigą motyvuoti ir atskleisti apeliantui, kaip suinteresuotajam subjektui, prieš jį panaudotus įrodymus, taip galbūt sudarydamas įspūdį, kad Bendrasis Teismas nustatė du skirtingus trūkumus.

93. Vis dėlto, kaip Bendrasis Teismas teisingai konstatavo skundžiamo sprendimo 49 punkte, pažeidimas dėl prieš apeliantą panaudotų įrodymų neatskleidimo buvo nurodytas sprendime dėl panaikinimo atsakant į ieškinio pagrindą, kuriame buvo remiamasi ne akivaizdžia vertinimo klaida, o pareigos motyvuoti pažeidimu⁶⁰. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai nebuvo atskiras pagrindas

56 Galima būtų teigti, kad kai sprendimas panaikinamas, yra iš esmės per anksti spręsti dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, nes būtent tą sprendimą priėmusi institucija turi nuspręsti, kaip įvykdyti tą teismo sprendimą. Taigi tik ėmusis šio teismo sprendimo įgyvendinimo priemonių, gali būti nustatytas prašomos atlyginti žalos dydis, nes imantis kai kurių iš šių priemonių galėjo būti ištaisyti šio sprendimo sukelti neigiami padariniai. Pavyzdžiui, žr. 2018 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *FV / Taryba* (T-750/16, EU:T:2018:972, 176 ir 177 punktai). Vis dėlto šioje byloje, įgyvendindama teismo sprendimą dėl panaikinimo, Taryba nepriėmė naujų atgaline data galiojančių tinkamai motyvuotų sprendimų, bet nusprendė priimti tik ateityje galiosiančius sprendimus, nekompensuodama nepalankios padėties, kurioje ieškovas atsidūrė dėl panaikintomis priemonėmis praeityje sukeltų padarinių. Dėl pareigos ištaisyti panaikintu sprendimu praeityje padarytus padarinius žr. 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimą *Taryba / De Nil ir Impens* (C-259/96 P, EU:C:1998:224, 16 punktas). Vis dėlto šioje byloje ieškovas neteigė, kad Taryba pažeidė jai pagal SESV 266 straipsnį tenkančią pareigą imtis teismo sprendimui, kuriuo panaikintas sprendimas, įvykdyti būtinų priemonių.

57 2017 m. liepos 26 d. Sprendimas *Taryba / Hamas* (C-79/15 P, EU:C:2017:584, 49 punktas).

58 Žr. 1971 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *Zuckerfabrik Schöppenstedt / Taryba* (5/71, EU:C:1971:116, 3 punktas). Šios išvados nepaneigia išvada, kurią Teisingumo Teismas padarė 2019 m. rugšėjo 10 d. Sprendime *HTTS / Taryba* (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 46 punktas), susijusiame su Tarybos galimybe remtis faktinėmis aplinkybėmis po sprendimo priėmimo siekiant pateisinti šį sprendimą atgaline data, o ne su tuo, ar pareiškus ieškinį dėl atsakomybės Taryba vis dar gali nurodyti sprendimo priėmimą pateisinančius motyvus.

59 Žinoma, galima pridurti, kad tokiomis aplinkybėmis į pavėluotą motyvų pateikimą reikėtų atsižvelgti priimant galimą sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų. Ieškovui taip pat turėtų būti leidžiama pritaikyti savo argumentus atsižvelgiant į pateiktą paaiškinimą.

60 Žr. sprendimo dėl panaikinimo 70 punktą.

panaikinti skundžiamą sprendimą, o patvirtino išvadą, kad ginčijamų sprendimų motyvai nebuvo tinkamai pagrįsti, nes Taryba netgi negalėjo atskleisti apeliantui, kaip suinteresuotajam subjektui, prieš jį panaudotų įrodymų. Vis dėlto tai nereiškia, jog Bendrasis Teismas konstatavo, kad Taryba nesurinko jokių įrodymų, pagrindžiančių ribojamąsias priemones, ar kad nebuvo įmanoma pateikti tinkamų ir pagrįstų apelianto įtraukimo į ribojamųjų priemonių sąrašą motyvų.

94. Vadinas, priešingai nei ketvirtajame pagrinde nurodo apeliantas, Bendrasis Teismas teisingai aiškino pradinį sprendimą dėl panaikinimo, kuriuo apeliantas išimtinai rėmėsi pirmojoje instancijoje pareikštame ieškinyje dėl žalos atlyginimo, teigdamas, kad minėtame sprendime Bendrasis Teismas tik nustatė pareigos motyvuoti pažeidimą, o ne padarė išvadą, kad negali būti pateikti jokie pagrįsti motyvai.

95. Tiesa yra ir tai, kad pirmojoje instancijoje pareikšto ieškinio dėl žalos atlyginimo 24, 31 ir 33 punktuose apeliantas teigė manęs, kad, Taryba, pirma, pažeidė normines nuostatas aktų, kuriais ji tariamai rėmėsi, taikydama jas be jokio pateisinimo, ir, antra, nepaisė teisės į gynybą ir padarė teisės klaidą, nenurodydama nustatytų priemonių esmės. Vis dėlto nereikėtų pamiršti, kad pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 76 straipsnio d punktą ieškinyje privaloma aiškiai nurodyti pagrindus, kuriais remiamasi. Šie elementai turi būti pakankamai aiškūs ir tikslūs, kad atsakovas galėtų parengti atsiliepimą, o Bendrasis Teismas – priimti sprendimą dėl ieškinio, prireikus be jokios kitos informacijos⁶¹.

96. Savo ieškinyje apeliantas nurodė šias aplinkybes ieškinio dalyje, kurios pavadinimas⁶² ir pirmoji pastraipa rodo, kad jo tikslas buvo ne identifikuoti veiksmus, kuriais kaltinama Taryba, o įrodyti, kad ankstesnėje dalyje identifikuotas neteisėtas elgesys atitinka Teisingumo Teismo jurisprudencijoje Sąjungos atsakomybei atsirasti nustatytas sąlygas. Vis dėlto pirmojoje instancijoje pareikšto ieškinio ankstesnėje dalyje apeliantas, identifikuodamas tariamai neteisėtą elgesį, kalbėjo tik apie motyvų nepateikimą pradiname sprendime dėl panaikinimo.

97. Atsižvelgiant į apelianto pasirinkimą nenurodyti šių galimai platesnių argumentų atitinkamoje savo ieškinio dalyje, Bendrojo Teismo negalima kritikuoti dėl to, kad iš tos antros dalies turinio jis nenumanė, kad apeliantas ketino remtis ir tais neteisėtais veiksmais. Kaip Bendrasis Teismas pažymėjo skundžiamo sprendimo 52–58 punktuose, apeliantas tik nagrinėjant bylą paaiškino ketinęs remtis ginčijamų sprendimų vidiniu neteisėtumu.

98. Mano nuomone, tuo ši byla skiriasi nuo 2014 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (T-384/11, EU:T:2014:986), kuriuo apeliaciniame skunde remiasi apeliantas. Nors šių dviejų bylų faktinės aplinkybės gana panašios, iš minėto sprendimo, kurį, išnagrinėjęs apeliacinį skundą, patvirtino Teisingumo Teismas, 26 punkto akivaizdu, kad toje byloje ieškovė, grįsdama reikalavimą atlyginti žalą, aiškiai rėmėsi vertinimo klaida, o ne (kaip šiuo atveju) *tik* motyvų nepateikimu⁶³.

99. Taigi, nors skirtumas tarp šios bylos ir bylos *Safa Nicu Sepahan* gali atrodyti nedidelis, Bendrojo Teismo atsisakymą šioje byloje patenkinti apelianto reikalavimą atlyginti žalą, atsižvelgiant į tai, kaip apeliantas jį suformulavo, šiomis aplinkybėmis reikia laikyti visiškai pagrįstu.

100. Taigi siūlau Teisingumo Teismui atmesti pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą.

61 Žr., pavyzdžiui, 2016 m. sausio 21 d. Nutartį *Internationaler Hilfsfonds / Komisija* (C-103/15 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:51, 33 punktas).

62 Tos dalies antraštė buvo tokia: „B. Dėl šio neteisėtumo kyla Sąjungos atsakomybė“.

63 Iš tiesų, kaip jau minėjau, pareigos motyvuoti pažeidimas ir pareigos surinkti informaciją ar įrodymus, pagrindžiančius ribojamąsias priemones, neįvykdymas yra du visiškai skirtingi dalykai. Šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 26 d. Sprendimą *Taryba / Hamas* (C-79/15 P, EU:C:2017:584, 48 punktas) ir 2017 m. liepos 26 d. Sprendimą *Taryba / LTTE* (C-599/14 P, EU:C:2017:583, 70 punktas), kuriuose šios pareigos, siekiant jas atskirti, atitinkamai vadinamos „pirmąja“ ir „antrąja“. Pirmosios pareigos pažeidimas yra trūkumas, kurį galima būtų sieti su išoriniu nagrinėjamo sprendimo teisėtumu, o antrosios pareigos pažeidimas turi įtakos jo vidiniam teisėtumui.

VI. Išvada

101. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, darau tokias pagrindines išvadas:

Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo, tiesiogiai susijusį su ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį arba tą ieškinį papildantį, pareikštą dėl Europos Sąjungos Tarybos remiantis ESS V antraštinės dalies 2 skyriumi nustatytų ribojamųjų priemonių fiziniams ar juridiniams asmenims teisėtumo, ir, atsižvelgiant į šį aiškinimą, tokia jurisdikcija nėra negalima pagal SESV 275 straipsnio antrą pastraipą.

Pirmasis apeliacinio skundo pagrindas turėtų būti atmestas.